

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Манол Рибов
Университет за национално и световно стопанство
„Икономика и управление“ (Професионално направление „Туризм“ 3.9)

Автор на дисертационния труд: Ивайло Цветанов Петков.

Тема на дисертационния труд: „Повишаване конкурентоспособността на туристическа дестинация“.

Основание за представяне на рецензията: Заповед № 1268/18.12.2017 г. на Ректора на Стопанска академия „Д.А. Ценов“ – Свищов.

1. Информация за докторанта.

Ивайло Цветанов Петков е роден на 06.12.1990 г. в гр. Свищов. Средното си образование получава в СОУ „Н. Катранов“ – гр. Свищов с профил „Технологичен стопански мениджмънт“, а висшето в СА „Д.А. Ценов“ – Свищов. Завършил е специалност „Маркетинг“ с придобита квалификация „Икономист“ и ОКС „Магистър“ със специалност „Финансов мениджмънт“.

Докторантът се е обучавал по докторантска програма „Икономика и управление“ („Туризм“) с научен ръководител доц. д-р Петя Иванова.

2. Обща характеристика на дисертационния труд.

2.1. Оценка на структурата и обема.

Представеният за оценка дисертационен труд е съставен от три глави, увод, заключение, списък на използваната литература и приложения. В **увода** докторантът е обосновал актуалността и значимостта на темата и е определил целта, задачите, обекта, предмета, тезата, подтезите, ограниченията и основните информационни източници. В **трите глави** на дисертационния труд последователно са изследвани теоретичните и методологически въпроси и възможностите за повишаване конкурентоспособността на туристическа дестинация. В **заключението** докторантът обобщава своите виждания за конкурентоспособността на туристическата дестинация и е направил полезни за науката и практиката изводи и препоръки.

Считам, че тази **структура** осигурява необходимото органическо единство на компонентите на дисертационния труд в тяхната взаимна връзка, обусловеност, целенасоченост и определеност. С нея се определят връзките и отношенията на включените в дисертационния труд понятия и съждения, използвани за извеждане на една или друга закономерност и обосноваването на едно или друго твърдение.

Дисертационният труд е изготвен в **обем** от 212 страници компютърно набран текст. Той е съставен от увод (6 стр.), основен текст, изложен в три глави (153 стр.), заключение (5 стр.), списък на използваната литература (6 стр.) и 14 приложения (38 стр.). Основният текст съдържа 25 фигури и 35 таблици. Приложена е декларация за достоверност и оригиналност.

Възприетият от докторанта **обем** му е дал възможност да систематизира и изложи познанията си в изследваната област и да изгради съдържанието на дисертационния труд, прилагайки подходящи за целта средства на научното познание.

2.2. Оценката на актуалността на темата.

Актуалността на избраната тема се обяснява с изострената конкуренция между дестинациите на международния туристически пазар. Това е довело до създаването на нови модели за конкурентоспособност, в рамките на които усилията са насочени към разработването на конкурентни предимства на всички равнища на управление. В зависимост от новите измерения на конкурентоспособността, търсенето на решения за повишаването ѝ в туризма е въпрос, който изисква перманентно изследване и актуализиране. Акцентът към тази тематика е свързан с възможностите за повишаване на конкурентоспособността на дестинацията чрез моделиране, новаторски идеи в управлението и повишаване ефективността на процесите, обслужващи потребителите, предприятията и други елементи. Тези възможности и по-конкретно тяхната реализация са изключително важни и служат като основа за вземане на управленски решения, свързани със способността на дестинацията да изгради една цялостна и дългосрочна визия за стопанската си дейност, във връзка с динамично променящата се пазарна конюнктура и да предложи на пазара конкурентоспособен продукт.

2.3. Оценка на целите и задачите на изследването.

Докторантът си е поставил за **цел** да обобщи и систематизира съществуващите теоретични знания и да изгради на тази основа методика за изследване конкурентоспособността на равнище туристически район, като на тази основа се формулират научно обосновани методи за нейното повишаване.

Формулирана по този начин, целта характеризира конкретна предметна насоченост на изследователския процес и определя методите на изследване в този процес.

Основните **задачи**, свързани с така дефинираната цел са както следва:

- Систематизиране на отличителните характеристики на туристическата дестинация, съдържанието и елементите на предлагания от нея продукт и факторите, определящи нейната конкурентоспособност;
- Обобщаване и обогатяване на теоретичните знания, посветени на конкурентоспособността на туристическата дестинация;
- Изграждане на система от критерии и показатели, приложими за анализ и оценка на конкурентоспособността на туристическата дестинация;
- Разработване на теоретичен модел на конкурентоспособността на туристическа дестинация, включващ алгоритъм на изследването и ситуационен анализ;
- Апробиране на модела и анализ на резултатите от изследваните дестинации в район Дунав и район Тракия;
- Анализ в сравнителен аспект на конкурентоспособността на туристическия продукт, предлаган от район Дунав и район Тракия;
- Определяне на насоки за развитие и предоставяне на препоръки за повишаване на конкурентоспособността на туристическия продукт, предлаган от район Дунав и район Тракия.

Дефинирани по този начин задачите отразяват основните аспекти на изследването, чието осъществяване чрез вътрешно присъщите им дейности позволява да се постигне целта на дисертационния труд, респективно да се провери степента на истинност на хипотезите.

2.4. Оценка на обекта и предмета на изследването.

Обект на изследване в дисертационния труд е повишаване конкурентоспособността на туристическата дестинация. Що се отнася до **предмета** на

това изследване, в него е намерила отражение връзката диверсификация-конкурентно предимство на туристическата дестинация. По този начин обектът и предметът на изследването като категории на научния процес се съотнасят помежду си така, както общата към частната компонента.

2.5. Оценка на методологическия инструментариум.

За постигане на поставените цели, докторантът е използвал разнообразен методологически апарат, включващ сравнителния анализ, анкетни проучвания, експертни оценки и др. Този инструментариум включва още преглед на входящи литературни източници, анализ на резултати от проведени изследвания, лични наблюдения и експертен опит в областта на оценката на конкурентоспособността на туристическата дестинация. В дисертационния труд са използвани както първични, така и вторични данни. Събирането на първичната информация е резултат от прилагането на различни количествени и качествени техники като наблюдение и директна комуникация. За интерпретиране на събраната информация и формулиране на изводи в дисертацията са използваните методите за анализ, синтез, индукция и дедукция.

Може да се приеме, че приложения от докторанта методологически инструментариум е подходящ за особеностите на обекта и предмета на изследването, за равнището на развитие на съвременната методология и нейната приложимост за целите и задачите на изследването и възможностите за неговото провеждане.

2.6. Оценка на изследователската теза и подтези на изследването.

Според възприетата от докторанта **изследователска теза**, въздействието върху определени параметри, обосноваващи конкурентоспособността, се формират конкурентни предимства и е възможно да се повиши конкурентоспособността на туристическа дестинация.

Идентифицирането на тези параметри поражда необходимостта от задълбоченото им проучване и анализиране. Стъпките за оценка, необходими за доказване на тезата включват няколко основни твърдения:

Подтеза 1: Подобряването на основните критерии и показатели, характеризиращи конкурентоспособността на дестинацията може да се постигне чрез въздействие върху факторите и условията, които я обуславят.

Подтеза 2: Значим фактор за успех в туристическата индустрия са човешките ресурси. Обучението им и тяхната квалификация са пряк път за постигане на конкурентно предимство и повишаване конкурентоспособността на туристическата дестинация.

Подтеза 3: Моделирането на определени функции в управлението отразяват промени в организацията на туристическите дестинации. Подобряването на връзката с потребителите повишава равнището на удовлетвореност от предлаганите туристически услуги и следователно повишава конкурентоспособността.

Антитезата в дисертационния труд се основава на разбирането, че след като се въздейства само върху критериите и показателите, определящи конкурентните предимства, това не е достатъчно условие за повишаване конкурентоспособността на дестинацията.

Докторантът правилно е определил основната теза и подтези и произтичащата от тях антитеза. С тезата и антитезите е дефиниран изходния замисъл на изследването, който се поддържа и доказва в дисертационния труд. Това става чрез формулирането на хипотези, представляващи твърдения на докторанта, потвърдени с резултати от изследването.

2.7. Оценка на осведомеността на докторанта по проблематиката.

Ползваният от докторанта библиографски апарат е съставен от 107 източника на специализирана литература и 20 интернет страници. От литературните източници 49 са на кирилица и 38 на латиница. Използваната литература е подредена по азбучен ред на фамилията на автора, като първо е посочена литературата на кирилица, а след това и на латиница. Цитиранията са представени в отделен списък, приложен в края на дисертационния труд. В него преобладават публикациите от последните 10 – 15 години.

От подбора на библиографския апарат и начина на боравене с него проличава **доброто познаване от докторанта на литературата и научните постижения** в областта на повишаване конкурентоспособността на туристическата дестинация, неговата способност да систематизира и критично да осмисля съществуващите научни тези и да заема аргументирана позиция по всяка една от тях.

3. Оценка на получените научни и научно-приложими резултати.

Постигнатите от докторанта научни и научно-приложими резултати са от теоретично, методологическо и приложно естество. Те са свързани с повишаване конкурентоспособността на туристическата дестинация – район Дунав и район Тракия. Специално внимание е отделено на особеностите на конкурентоспособността на туристическата дестинация. Изследвани са факторите, които я обуславят и условията, при които са поставени пазарните субекти. Докторантът много правилно е определил конкурентоспособността на туристическа дестинация като явление, което обхваща възпроизводството на комплексния туристически продукт. В по-общ план конкурентоспособността се възприема като процес на управление на конкурентните предимства от конкретните субекти или институции с цел ограничаване позициите на конкурентите на туристически пазар. Тя намира израз в способността на една туристическа дестинация да надделява над своите конкуренти и е отражение на привлекателността на предлагания от нея продукт. Именно предлагания от туристическата дестинация продукт с неговите отличителни особености характеризира конкурентните предимства, които придават известно превъзходство спрямо продуктите, предлагани от други дестинации. Конкурентното предимство се установява чрез сравняване с продукта на отделна дестинация и в този смисъл е относително. Доказано е, че то се изменя в зависимост от това дали сравнението се извършва с лидера, сублидера или друга дестинация, конкурентна на един или друг пазар. Дестинацията може да предложи такъв продукт като снижава разходите за предлагания продукт и повишава резултата от потреблението му. В този смисъл се говори за икономическо, свързано с разходите и аксиологично, основано на ценността на туристическия продукт предимство.

Ключовите **критерии**, по които докторантът оценява конкурентното предимство на предлагания от дестинацията туристически продукт са качеството, цената, мястото на предоставяне на продукта и имиджа на туристическото предприятие. Стремехът за оцеляване на дестинациите палага изискването те да ориентират своята политика към неценова конкуренция, която е основана на отличителните особености на продукта. За нея е характерно, че главните усилия са насочени към осигуряване на високо качество на продукта, а оттам и широка известност на туристическата дестинация. При неценовата конкуренция дестинацията увеличава потребителското търсене чрез диференциация на своя продукт от продукта на конкурента.

4. Оценка на публикациите на докторанта.

Докторантът е представил 2 статии и 2 научни доклада, които отразяват части от основния текст на дисертационния труд.

